לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שתים שאילו בתחלה אכלה אינו לוקה אלא אחת טעמא דאיתיה בירושלים הא בגבולין לוקה שלש (א) דאע״ג דלאו רואה פני חומה דעיילי ואפקי אי הכי מאי למימרא הכא במאי עסקינן כגון דעיילינהו בטיבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וסבר ר׳ יוסי מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי והתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על פירות שלא נגמרה מלאכתן ועברו בירושלים שיפדה מעשר שני שלהן ויאכל בכל מקום ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בירושלים שבית שמאי אומרים יחזיר מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים וב״ה אומרים יפדה ויאכל בכל מקום ואי סלקא דעתך מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין הא קלטוהו מחיצות אמר רבה מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזור רבנן כי איתיה בעיניה בטבליה לא גזור רבנן רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא ותפשוט בעיא דרב פפא:

מתני׳ הקורח קרחה בראשו והמקיף פאת ראשו והמשחית פאת זקנו והשורט שריטה אחת על המת חייב שרט שריטה (ב) אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת על הראש שתים אחת מכאן ואחת מכאן על הזקן שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה רבי אליעזר אומר אם ניטלו כולן כאחת אינו חייב אלא אחת ואינו חייב עד שיטלנו בתער רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט או ברהיטני חייב: **גמ׳** תנו רבנן לא יקרחו יכול אפילו קרח ארבע וחמש קריחות לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר קרחה לחייב על כל קרחה וקרחה בראשם מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים בלבד מנין לרבות כל הראש תלמוד לומר בראשם לרבות כל הראש ואין לי אלא בכהנים שריבה בהן הכתוב מצות יתירות ישראל מנין נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה מה להלן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים אף כאן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים ומה להלן על מת אף כאן על מת הני ד׳ וה׳ קריחות ה״ד אילימא בזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא

אלא

לוקה אחת. לא הוציאה מידי טבל בקריאת שם זה וקאכיל מעשר ראשון הטבול לתרומת מעשר וקעבר אלאו דטבל אבל איסור תרומה דקאכיל ליכא דהא כהן הוא ונהי (ג) אי הוה אמר תרומת מעשר באמצעיתה הוי מאי אכיל כולה ולא לקי מידי דהוה תרומת מעשר לכהן והוא כהן ומעשר ראשון ומעשר שני לא לקי דהא אף לזרים שרי: הכי גרסינן **טעמא דמעשר שני בירושלים ומעשר שני בגבולין הא מעשר שני בגבולין לוקה שלש:** **דעייליה.** לירושלים וקרא עליה שם והדר אפקיה חוץ לחומה מעשר שני פני החומה הלכך לוקה שלש: **אי הכי מאי למימרא.** דבשלמא אי אמרת מעשר שני בגבולין לוקה שלש אע״ג דלא חזא פני החומה אשמועינן טובא דמחייבין עליו אע״פ שלא ראה פני חומה ואיצטריך למיתניה משום דיוקא דידה הא בגבולין אלא אי אמרת בדעייליה ואפקיה מאי למימרא לא היא איצטריכא ולאו דיוקא דידה דהא פשיטא דאפילו כהן לוקה על הטבל חזר על התרומה ועל מעשר שני חוץ לחומה: **דעיילה בטיבלה.** להיא תאנה בירושלים דקלטוהו מחיצות למעשר שני העתיד ליתרם ממנה: **וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין.** ודמי כמאן דעייל מעשר שני בעיניה דהוה ליה ראה פני החומה והלכך כי אפקה לוקה עליו וכגון דאפקה נמי בטיבלה: (ה)**שנגמרה מלאכתן.** למעשר כדמפרש בזרעים (מעשרות פ״א מ״ה) מאימתי גמר מלאכתן למעשר בחיטין משימרח הכרי בדילועין משיפקסו כו׳: **שיפדה מעשר שני.** עדיין יש לו פדייה דכיון דלא נגמרה מלאכתן לא אמרינן כמי שהורמו דמיין וראה פני החומה ואין לו פדייה: **יחזיר מעשר שני ויאכל בירושלים.** דקסברי בית שמאי כמי שהורמו דמיין: **יפדה ויאכל בכל מקום.** מדמתני רבי יוסי אליבא דבית הלל יפדה ש״מ דהכי סבירא ליה דבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה(ו) ומדקאמר יפדה ש״מ דמתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ולא ראה פני החומה ויש לו פדייה ואי ס״ד כו׳: **רבינא אמר.** הא דדייקינן לעיל הא בגבולין לוקה שלש וקא בעית מאי למימרא איצטריך כגון דנקיט ליה בקניא וקא משמע לן דכמאן דראה פני החומה דמי ולוקה משום לא תוכל אי הדר אהדריה ואכליה ותפשוט מינה בעיא דרב פפא דבעא לעיל: **מתני׳ הקורח קרחה בראשו.** על המת כדמפרש בגמרא: **והמקיף פאת ראשו.** (ד) משום דבעי למימר הי ניהו פאתי ראשו נקיט ליה: **שרט.** עושה חבורה בעצמו משום צער מתו: **השורט שריטה אחת על המת חייב.** הכא לאו דוקא נקט שריטה אחת אלא משום דבעי לפלוגי לקמיה בין שריטה אחת לשתי שריטות נקיט ליה נמי הכא וכמדומה דלא גרסינן ליה: **שריטה אחת על ה׳ מתים או ה׳ שריטות על מת אחד.** בגמרא מרבי ליה דחייב על כל אחת ואחת: **חייב על הראש.** על הקפת הראש חייב שתי מלקיות דשתי פאות יש לו לראש שהראש כשתי חתיכות מקום השיער חתיכה אחת ומקום הפנים והזקן חתיכה אחת ומתחברות זו עם זו בצד האוזן מלפניו מקום שלועזין טנפל״א ושם נקרא פאה ששם סוף הראש מקום חיבור הפרקים ונמצא שיש לו שתי פאות לצדעא מכאן ולצדעא מכאן וחייב עליהן שתים אפילו נטלן בבת אחת בשתי ידיו ואע״ג דחד התראה קא מתרה ליה אל תקיף דזיל הכא פאה איכא וזיל הכא פאה איכא כדאמר לקמן גבי קרחה וגבי שריטה דמייתינן (ה) דחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שרט ושרט ונהי דהכא לא צריך לאתויי מקרא דמסתמא כי היכי דאמרינן ושרט לחייב על כל שרט ושרט ה״נ אמרינן פאת לחייב על כל פאה ופאה דהא לאו מיתורא דקרא שמעינן ליה כולי האי (ס)כ״ש וגימגום כדאמרינן לקמן דסכינהו לחמש אצבעותיה נשא דלאע״ג דליכא אלא חדא התראה מחייבינן ליה חמש: **שתים מכאן.** חמש פאות יש לו לזקן אחד למטה מן האוזן מקום שלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ושם נקרא פאה כמודו של לחי שבולט לחוץ ששם מתחלת הזקן וכל מה שלמעלה עד האוזן בכלל פאת הראש היא ושתי השיבולות כל אחד מהן לסוף הלחי ונקרא פאה ואחת מלמטה שיער שבין השיבולת באמצע הסנטר שלועזין מנט״ן: **ואינו חייב עד שיטלנו בתער.** תנא קמא קאמר לה ורבי אליעזר פליג עליה: **גמ׳ הכי גרסינן** לא יקרחו קרחה יכול אפילו קרח כו׳ תלמוד לומר קרחה. דקרא יתירא (ו) הוא: **בראשם מה תלמוד לומר.** לאו דוקא קאמר ליה דהא ודאי איצטריך משום דהוה אמינא קרחה כל דהו אלא מידרש קא דריש ליה בראשם משמע כל הראש שלפי שאמר כו׳: **ולא תתגודדו.** בישראל כתיב ולא יקרחו בכהנים: **בין העינים.** בראש סמוך לפדחת: **ואין לי.** דחייב על כל הראש אלא כהנים דההוא בכהנים כתיב:

ה״ג

הא בגבולין לוקה. מדנקט והיא שנת מעשר שני והוא בירושלים שמע מינה דאילו היה בגבולין לוקה שלש: **אמר** רבא מחיצה לאכול מדאורייתא מחיצה לקלוט מדרבנן. הלכך לגבי דין פדייה לא אמרינן (ז) מתנה שלא הורמו כמי שהורמו דמיין לענין שקלטוהו ואסור לפדותו אבל לענין שלוקין בגבולין אמרינן כמי שהורמו דמיין והוי ראו פני הבית:

רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא. הא דאמר בגבולין לוקה שלש מיירי כשהאיש עומד(ט) בין הקנים ונקיט ליה לקנה מבחוץ ואשמעינן דלוקה דבכך קרינן ביה ראיית פני הבית ולוקה כשאוכלו במקומו דעדיין אינו נכנס לגמרי (ח) ולפשוט בעיא דרב פפא:

לחייב על כל קרחה וקרחה היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא אלא בבת אחת ובחדא התראה. זו גירסת הספרים והקונטרס לא גרים בבת אחת אלא בחדא התראה וכן פי׳ לעולם בזה אחר זה ושמא היינו טעמא משום דאי בבת אחת הכל קרחה חדא היא ויש ליישב בבת אחת ומיירי שעשה שיעור ה׳ קרחות והוא הדין דבזה אחר זה נמי הוה יכול להקשות אלא הכי קאמר אילימא גם בבת אחת ובחדא התראה:

לא

מסורת הש״ם

א) [נדרים פה. קדושין נח: ב״ב קסג: חולין קל: בכורות יא.], ב) [נ״ל והתנן], ג) [מ״ש פ״ג מ״ו], ד) סנהדרין קיג. ע״ש ב״מ נג: ע״ש, ה) ס״א רבא, ו) [לעיל יט:], ז) שבועות כ: [וע״ש תוס׳ ד״ה מייג], ח) [עי׳ תוס׳ שבועות ג. ד״ה ועל], ט) נזיר מ:, י) קדושין לו., כ) [יבמות ה. וש״נ], ל) [כס״א: דהא], מ) [נ״ל אחר ד״ה שיפדה], נ) [ברכות לו:], ס) ר״ת כן שמעתי וגירסת רש״א וכ״ש הוא וגי׳ רש״ל יש כאן גמגום, ע) גי׳ מהר״ם תכפים.

◆

תורה אור השלם

1. לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת:
ויקרא כא ה

2. בָּנִים אַתֶּם לַייָ אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת:
דברים יד א

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ואע״ג דלאו רואה וכו׳ דעיילה ואפקה וכו׳ כגון דעיילה בטיבלה וקסבר מתנות: **(ב)** שם במשנה שריטה (אחת) תא״מ ונ״ב ס״א ליתא: **(ג)** רש״י ד״ה לוקה וכו׳ ונהי דאי: **(ד)** ד״ה והמקיף פאת ראשו משום. נ״ב כלומר לית ביה דבר חדש ע״ל כפרש״י ריש פירקין: **(ה)** ד״ה חייב וכו׳ דמייתינן מקרא לחייב על כל קרחה וכו׳ ושרט וה״נ הכא דהכא לא צריך וכו׳ כולי האי אלא ממשמעות׳ וכדאמרי׳ לקמן בדף זה ריש ע״ב דסכינהו וכו׳ חמש וגימגום הס״ד: **(ו)** ד״ה הכי גרסינן וכו׳ יתירא הוא. נ״ב ס״א כדאמרינן לקמן דסכינהו לה׳ אצבעותיו נשא דאע״ג דליכא אלא חדא התראה מחייבין עלה חמש: **(ז)** תוס׳ ד״ה אמר וכו׳ לא אמרינן מתנות וכו׳ שקלטוהו מחיצות ואסור לפדותו אבל לענין שלוקים בגבולין על אכילתו אמרי׳ כמי: **(ח)** ד״ה רבינא וכו׳ לגמרי ותפשוט:

◆

לעזי רש״י

טינפל״א. צדע, רקה.
מנט״ן [מינטו״ן]. סנטר.

עין משפט נר מצוה

עו א מיי׳ פ״ה מהל׳ לישות הלכה י:
עז ב מיי׳ פ״ג מהל׳ מעשר שני הל׳ ה:
עח ג מיי׳ שם הל׳ ט:
עט ד מיי׳ פי״ט מהל׳ סנהדרין הל׳ ד [סי׳ קמג] ופי״ב מהל׳ ע״ז הל׳ טו סמג לאוין סב טוש״ע י״ד סי׳ קפ סעיף ט:
פ ה מיי׳ פי״ט מהל׳ סנהדרין הל׳ ד [סימן קמ] ופי״ב מהל׳ ע״ז הל׳ א סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קפא סעיף ב:
פא ו מיי׳ שם בהל׳ סנהדרין הל׳ ד [סי׳ קמא] ופי״ב מהל׳ ע״ז הל׳ ז סמג שם טוש״ע שם סעיף י:
ז מיי׳ שם בהל׳ סנהדרין הל׳ ד סי׳ קמב:
פב ח מיי׳ פי״ב מהל׳ ע״ז הל׳ יב סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קפ סעיף ח:
פג ט מיי׳ שם הל׳ א סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קפא סעיף א:
פד י מיי׳ שם הל׳ ו סמג שם טוש״ע שם סעיף יא:
פה כ מיי׳ וסמג שם טוש״ע שם סעיף י:
פו ל מיי׳ שם הל׳ טו סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קפ סעיף י:
פז מ נ מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ט:

◆

מוסף רש״י

מחיצה לאכול דאורייתא. מן התורה מצוה לאכול לפנים מן החומה (סנהדרין קיג.) מחיצה שנאמרה בתורה לא הוזכרה אלא לאכול בתוכה (ב״מ נג.) **אבל מחיצה לקלוט.** שיהיו מחיצות קולטות, בין לענין פדייה בין לכל ענין, מדרבנן הוא (סנהדרין שם) ושאמרו במשנה מחיצות קולטות אותם מלפדות עוד אם יצא, דרבנן היא (ב״מ שם). דמשקלטוהו מחיצות שוב אינו נפדה (מכות יט:). **על הראש.** על הקפת ראשו, **שתים.** דהא פאת כתיב ופאה לשון סוף וקצה הוא, כמו (שמות כו) לפאת ים, לפאת נגב, מקום חיבור הגלגולת עם הלחי והן מקום הצדעין (שבועות ב:). **על הזקן שתים מכאן ושתים מכאן.** מכל צד ב׳ צדעים, לפי שהלחי רחב כנגד הצדעים ויש לכל דבר רחב קצה לשני צדדין כראשו, **ואחת מלמטה.** בסנטר שהלחיים מחוברין שם והעולם קצר מלמטה בסנטר שקורין מינטו״ן בלע״ז (שם ג.). **ואינו חייב.** על הקפת הראש, עד שילקטו בתער (נזיר מ:). **בראשם.** האמור אצל כהנים, **לפי שנאמר.** בישראל בין עיניכם משמע סמוך לפדחת (קדושין לו.). **ומה להלן.** בישראל, **על מת.** דהא כתיב למת (שם).